
SELO SEOCA U CRMNICI

Blažo Orlandić

In reaction to the text of Savo Lekić from the previous issue of the Matica magazine, the author mentions the mistakes repeated in the descriptions of village Seoce in Crmnica in various publications. By mentioning the sources which, according to him, are being constantly avoided, the author makes efforts to reveal the specific qualities of this village, especially the role of the Guvernadur Vuko Orlandić.

Zainteresovao me je prilog u „Matici“, br. 44, Sava Lekića pod naslovom: „Najstariji pomeni crmničkih naselja“.

Ovo moje javljanje ne treba shvatiti kao polemiku sa uvažanim autorom, već kao doprinos, ili ako se hoće, iniciranje razjašnjenja „prolaza“ istočne granice u jednom periodu stare Crne Gore prema Šestanima i Krajini, područjima na južnoj obali Skadarskog jezera, kao i o naseljima u tom dijelu Crmnice.

Pojedini istoričari, posebno iz Crmnice, selektivno, ili nepotpuno, prilaze odabiru istorijskih dokumenata kada pišu o Crmnici i granicama stare Crne Gore sa Otomanskom imperijom na njenom području. Postaje zagonetno zašto na određena ukazivanja i dalje ostaju pri svojim stavovima i površno ili netačno prikazuju faktičko stanje. Kao da nekim piscima više odgovara da skrate dokumenta i time ih, da ne kažem „osakate“,

pa samim tim čitaoca navode na pogrešne ili nepotpune zaključke. Takav prilaz primijenjen je i kod pisanja trećeg toma monografije „Crmnica – opšti dio“. Dobijam utisak da je autor Lekić u navedenom prilogu, vjerujem nenamjerno, primijenio metod nedorečenosti i netačnosti.

Lekić, konstatuje: „Crmnici su povremeno pripadala sela Seoca i Krnjice (od razgraničenja Crne Gore i Turske 1859. god. do oslobodilačkih ratova 1876 - 1878. godine). Od 1878. godine ta sela ponovo su pripojena Krajini. Međutim, stanovnici tih sela *srodniji su* (istakao a.) Crmničanima nego Krajinjanima, pa su ušli u sastav Crmnice”, (str.190).

Navedenu konstataciju autor ne potkrepljuje dokumentom, već iznosi lično stanovište. Ne kaže u kom su periodu ova sela pripadala Crmnici, već „povremeno“, i „srodniji su Crmničanima nego Krajinjanima“. Ne želim ni najmanje da umanjim nacionalni, vjerski i moralni integritet ponositih Krajinjana, ali mi riječ „srodniji“ zvuči kao nešto miješano: mogu biti ovamo, a i tamo, ali eto, više su ovamo! Posebno postaje nejasno po čemu su „srodniji“: geografski, nacionalno, vjerski? Ako se ta „srodnost“ ne objasni, ostaje proizvoljnost. Autor kaže (str.196): „Na području Crmnice danas postoje ova sela: Podgor (Utrg i Ovtočići), Tomići, Brčeli, Dupilo, Popratnice, Orahovo, Komarno, Trnovo, Mikovići, Braćeni, Brijegje, Kruševica, Sotonići, Mačuge, Bukovik, Gluhi Do, Limljani, Boljevići i Godinje. Sela Seoca i Krnjice sa 15 bratstava čine osmo crmničko pleme. Ta sela se prvi put pominju u povelji kralja Milutina iz 1296. godine“.

Na području Crmnice „danas“ kako vidimo, sela Seoca i Krnjice ne postoje, jer ih u tom nabranjanju nema, ali kao „osmo crmničko pleme“ ipak, postoje. Ona jesu osmo crmničko pleme, kako to i autor konstatuje, pa kad jesu, đe pripadaju danas kad ih nema među nabrojanim selima Crmnice? Da se bilo ko ubjeđuje da su ova sela u Crmnici smatram nepotrebnim. Selo

Seoca u XIII vijeku se nalazi u imeniku geografskih naziva sred-njovjekovne Zete, a na karti u razmjeri 1: 500 000 ucrtano je kao Selca. Selo je 1296. godine zavještao svojom poveljom kralj Vladislav (Milutin?) manastiru Sv. Nikole na Vranjini. I sela Vučedabići nema u nabrojanim selima Crmnice niti uopće nje-govog pomena. Meni lično nije poznato da ovo selo, Vučedabići, ne pripada Crmnici, bez obzira da li danas u njemu ima žitelja ili su se iselili zadnjih godina, (koji trend, nažalost, prati i sva sela Crmnice). A da je to selo u Crmnici, može se vidi-jeti u drugom tomu monografije „Crmnica – rodoslovi“, (461). Autor navedenog priloga je član redakcije. Takođe, nije jasno kako je autor došao do podatka da sela Seoca i Krnjice imaju 15 bratstava kad, ipak, to nije tako, što se može konstatovati i u navedenom tomu monografije „Crmnica“.

U tekst (str. 197) stoji: „Seoca i Krnjice su rano postala crm-nička naselja, što se, pored ostalog, vidi i iz jednog dokumenta 1626. godine, u kojem se pominje ime ’kapetana Vuka Orlandića, Crmničanina, kojeg su Crnogorci htjeli da izaberu za prvog glavara Crne Gore“.

Iz površnog teksta o Vuku Orlandiću, vjerujem nenamjerno skraćenog, izlazi da je selo Seoca bilo i ranije u sastavu Crmnice. Iz teksta o kapetanu Vuku Orlandiću od Gligora Stanojevića, autor nije mogao ovo zaključiti i za selo Krnjice, jer te konstatacije u njemu nema. Odrednicu iz preuzetog tek-sta, autor ne razjašnjava, pa neupućeni čitalac iz navedenog priloga mogao bi shvatiti da Vuko i Orlandići nijesu iz Seoca.

Da su iz Crmnice, sela Seoca, i to Gornjih, danas ne bi treba-lo da je diskutabilno, a da su i ranije bili može se videti i iz narednih istorijskih dokumenata.

U knjizi „Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima – Kandijski rat (1645 – 1669)“, između ostalog, stoji: ... „Kao raz-log otvorenog neprilaženja Veneciji, crnogorski prvaci su naveli

težak položaj zemlje i opasnost koja im prijete od Turaka, pošto se nalaze između dva turska grada Skadra i Risna.(208, 209)¹

Ovaj korak Crnogoraca značio je puno moralno angažovanje na strani Venecije, ali u isti mah otkriva unutrašnju plemensku slabost i nespremnost da se uhvate u koštac sa neprijateljem. Strah od Turaka ih je i kočio i gonio na stranu Venecije. Na kraju, početkom 1648, vladika Visarion Kolinović zajedno sa devet crnogorskih glavara formulisao je svoje zahtjeve u osam tačaka i podnio vanrednom providuru Kostancu Pezaru u Budvi. ...U drugom pismu, napisanom poslije održanog sastanka u Budvi, providur ističe, da su svi prisutni 'zajednički izjasnili sa suzama mnogo vjere i iskrene volje i žara, sa kojima su postali podanici Vaše uzvišenosti i ljubavi prema guvernaduru Vuku *Crmničaninu*, (istakao a.), čijem radu pripisuju tako dobar ishod njihovog vasalstva'. (A. S. V., Dalm.. Rett., f. 52, Budva 23. februara 1648. Dva pisma providura Kostanca Pezara). Bez sumnje bio je to svečani čin koji je mogao izmamiti suze.

Drugom tačkom predstavke *crnogorski glavari traže Vuka Orlandića Crmničanina za guvernadura Crne Gore 'pošto je plemić naše otadžbine'*. (Istakao a.). Od početka 1647. Orlandić se nalazi kao oficir u Budvi. Prije toga bio je u mletačkoj vojnoj službi na naoružanim barkama. Još 1622. bio je oficir u četi kapetana Đorđa Ginija. Takođe, Vukov brat, Đorđe Orlandić postao je oficir u mletačkoj službi 1628. godine. Vuko je imao još tri brata: Stefana, Ivana i Vula koji su živjeli u Zadru. Sva trojica su bili oficiri, a Stefan i Ivan i kapetani (Savo Marković – Lovorka Čoralić - prim. a.). Odlukom Senata od 23. februara 1647, Vuko Crmničanin je utvrđen za guvernadura Paštrovića pošto su ga oni sami

---

¹ I. glasnik 1 – 2, 24. 2

izabrali i postavljen za nadintedanta Budve i sušednih mjesta sa zadatkom da brine o odbrani toga grada². Ovaj mletački najamnik aktivno se zalagao da Crna Gora priđe Veneciji i uspio da seaturi Crnogorcima da ga traže za guvernadura. U ovakvoj političkoj situaciji on je bio najpogodnija i najprihvatljivija ličnost, kako za Crnogorce tako i za Mlečane. Trebalo je da bude spona između Venecije i onih snaga u Crnoj Gori koje su bile za politiku oslanjanja na Republiku”.

---

² Isto, Sen. Rett., R. 17, 23. februara 1647. Prov. gen. in Dalm. et Alb., f. 474, Zadar 17. juna 1657. Prilog: Somario d’attestati e ducali di servitii prestati alla Serenissima Repubblica dal guvernatore Vuco Cernizza, Albanese con caricni oltre guelli di soldato. Vuko Crmničanin podnio je ukupno 55 raznih potvrda o službovanju.

U svim mletačkim dokumentima vodi se kao Albanese. Da je Vuko Crmničanin bio Crnogorac iz bratstva Orlandića o tome ima nekoliko potvrda. Albanac Gego Skura, u jednoj molbi iz 1637. godine, pored ostaloga kaže: ‘un tal capitano Vucho Cernizza della patria di Monte Negro’. Dalm. relt. et altri f. 38, Zadar 8. decembra 1637. U jednom drugom dokumentu izričito se kaže da je iz Crmnice. Dovera esso guvernatore transferirsi in Chiozza con la barka del capitano Vucho da Cernizza. Prov. gen. in Dalm. et Alb., f. 441, Trogir 6. oktobra 1627. U jednom platnom spisku iz 1636. među četvoricom guvernadura pominje se i Vuko Crmničanin. Isto, f. 451, Zadar 26. juna 1636.

Da je bio Orlandić imamo potvrde u dva dokumenta. U spisku guvernadura iz 1636. pominje se Vucho Orlandich. Isto, f. 451, Zadar 1. septembra 1636. Šest godina kasnije pominje se kao kapetan Vuko Orlandić. L’altra di cento fanti Albanesi del capitano Vucho Orlandich. Isto, f. 457. Zadar 21. jula 1642. Vuko Orlandić Crmničanin pominje se još u mnogim platnim spiskovima kao kapetan ili guvernadur. Istina nigde nijesam našao da se u istom dokumentu pominje Vuko Orlandić kao Crmničanin, ali ni u jednom platnom spisku toga vremena ne postoji neki drugi kapetan Vuko.

Sačuvano je i jedno njegovo pismo bez veće vrijednosti.

Navedeni sadržaj pod „Drugom tačkom ..., ima dodatak u „Istoriji Crne Gore“, (tom 1, knjiga 3, 123): „Dokument je donijet u ime oba predstavnička plemenska tijela zemlje ’na ime knezova i svega poštovanog zbora črnogorskoga’, a potpisao ga je crnogorski mitropolit Visarion Kolinović“.

I u „Prečista Krajinska“, (83), nalazimo:

„269. Citirani članak u ‘Bosanskoj vili’ za avgust 1910. Neka crnogorska sela (Krnjice, Donje Seoce i Dabanovići) bila su i ostala do 1877 – 78. na području Skadarskog pašaluka. Međutim, Gornja Seoca, (Orlandići, Ivovići i njihovi ogranci) pominju se u podacima Mletačkog arhiva već iz vremena vladika iz raznih plemena i kasnije (V. raspravu Gligora Stanojevića u ‘Istorijskim zapisima’ br. 2 za 1967). Po tim dokumentima pominje se Vuko Orlandić, u jednom platnom spisku s ostalim mletačkim najamnicima, 1626.; ‘Zapisi’ za novembar 1939. pominju ‘kneza Ivana iz Selaca 1798’. U kraćem radu o Šćepanu Malom, Stanojević nalazi da su Gornja Seoca bila na ‘*crnogorskoj teritoriji*’ (istakao a.). Vidi dalje ‘Ilustrovane Cetinjske novine’ br. 28. od 17. VI 1917. godine“.

Poznato je, da se selo Seoca sastoji iz Gornjih i Donjih Seoca, međusobno udaljena oko dva i po kilometra. Većinom se tretira kao jedinstveno selo, Seoca, a ponekad, kao u „Prečistoj krajinskoj“ dva sela, Gornja i Donja Seoca. Kao dva sela ucrtana su i na geografskim kartama, a tako ih vide i drugi, kao prof. Dušan Nedeljković u svom prilogu u monografiji „Virpazar – Bar – Ulcinj“, (158): „Stanovnici dva sela (Gornjih i Donjih Seoca – prim a.) su bili tu u šumi pod oružjem, spremni da pođu na Virpazar u kojem su bili italijanski fašistički okupatori“.

Inače, Gornja i Donja Seoca su kroz istoriju po mnogim pitanjima djelovala kao cjelina. Tako je bilo u vrijeme rješavanja odnosa sa Turskom, a i u novije vrijeme. U vrijeme stare Crne Gore, kod Humskog blata, đe su Seočani (iz Gornjih i Donjih Seoca) ljeti zajednički prebacivali stoku na ispašu, Turci su ubili 30 seočkih čobana, koje su Seočani osvetili, kako o tom događaju piše Marko Orlandić u knjizi „U vrtlogu“, (13, 14).

O granici na istočnoj strani Crmnice pisano je i kod pobjede na Grahovcu 1858. godine u spisima savremenika – dr Andrije V. Lainovića, (195-197), i to:

„Evropska komisija za razgraničenje 1859. godine obilježila je i utvrdila granice crnogorske knjaževine na slijedeći način:

Na desnoj obali Skadarskog jezera granica počinje sa vrha planine Stijena, koja se nalazi iznad ostrvca Grmožur, i proteže se k jugu preko vrhova Konj i Arvan do Sutormana; odavde ona skreće na zapad, polazeći uporedo sa obalom Jadranskog mora, preko planine Vrsuta i grebena ... , i spaja se sa vrhom Stijena na desnoj obali, ostavljajući turskoj ostrvca Vranjinu, Lesendro i Grmožur.

Ako se povuče linija između dvije susjedne tačke određene navedenim razgraničenjem, u ovom slučaju ostrvca Grmožur i vrha planine Konj, ta granica nije mogla prolaziti zapadno od Gornjih Seoca već istočno, i to neposredno pored crkve u Gornjim Seocima. Isto tako, teško je vjerovati, da bi se crnogorski glavari i mitropolit Visarion Kolinović opredijelili da traže Vuka Orlandića za gubernadura Crne Gore da nije, kako su istakli: „Crmnčanin“ i „plemić naše otadžbine“, i da Gornja Seoca nijesu u Crmnici i administrativno u granicama Crne Gore, ili kako stoji u dokumentu: „na crnogorskoj teritoriji“.

U Gornjim Seocima su bratstvenici Orlandići i Ivovići, a u Donjim, u dva zaseoka: Lekići, Dabanovići, Pajovići i Marovići. Zajedno imaju osnovnu školu, a odvojeno crkve i različite krsne slave. U Gornjim Seocima je crkva Sv. Nikola, a krsna slava seljana je Nikoljdan, a u Donjim, za oba zaseoka zajednička je crkva Sv. Jovana, a odvojene su im krsne slave: Lekića (V)Račevdan, Dabanovića Arandjelovdan, a Pajovića Mitrovdan. Zasebna su im i pristaništa na Skadarskom jezeru. Gornjoseočani imaju Raduš i Kra'vode – Pješačac, Lekići Raduš, a Dabanovići i Pajovići Pristan. Raduš je zajednički Gornjoseočana (Orlandića i Ivovića) i Lekića, a dobio je ime po Ratku, rodoosnivaču bratstva Orlandića. O tome pišu: Andrija Jovićević u knjizi „Crnogorsko primorje i Krajina“, Borislav Stojović u „Matici“, (br. 45), u prilogu: „Toponimi u Barskoj opštini“, (114), i Blažo T.Orlandić u „Monografiji Gornjih Seoca“, (24).

Raduš je bogat ribom, posebno zimi u njegovom „oku“, đe je voda toplija od jezerske zbog velikog izvorišta. Vlasništvo u Radušu imaju Gornjoseočani, jer ga je pronašao njihov rodoosnivač Ratko i, Lekići po osnovu miraza koji je dat kod udaje Ratkove kćerke za pretka Lekića, Leku, ali ne i Dabanovići i Pajovići iako su i ta bratstva u Seocima. U jednom periodu, kod razgraničenja Crne Gore i Turske, Raduš se našao na turskoj teritoriji. Nezavisno od toga, Gornjoseočani koji su bili na crnogorskoj teritoriji, zajedno sa Lekićima, nijesu dozvoljavali Turcima da love u Radušu. Skadarski paša (oko 1720. godine) pozvao je kneza, popa Živana Orlandića, da pođe u Skadar na dogovore o spornim pitanjima, a ponajprije o Radušu. Sa Živanom su pošla i dva bratstvenika, Niko i Bogić, kako to piše u navedenim knjigama. Pošto nijesu htjeli potpisati da je Raduš turski, pošekli su ih. Poslije pogibije bratstvenika svake godine, do 1946, izuzev ratnog perioda 1941-45, odavan je pomen poginulim i održavana crkvena procesija kroz selo Gornja Seoca. O održavanju pomena bratstvenici su 1932. godine:

„Riješi se da se svake godine na Markovdan (25. IV - ST.) čini parastos, za ribolov Raduš, u Skadru pošećenim knezu, popu Živanu, Niku Đukovu i Bogiću Vukovu Orlandićima. Ovo se ostavlja u amanet potonjim naraštajima da i oni ne zaborave. ...“.

Osvrt na selo Seoca kao cjelinu, i na Gornja i Donja Seoca kao njegove djelove, bio je neophodan da bi se shvatio geografski položaj sela i njihove specifičnosti. Te specifičnosti nijesu shvatili, ili htjeli da shvate redakcija i autori pojedinih djelova kod pisanja trećeg toma monografije „Crmnica – opšti dio“. Kod tretiranja nekih događaja koji se tiču Gornjih ili Donjih Seoca, pojedini pisci ne shvatajući da se radi o dva dijela sela, ista poistovjećuju sa cijelim selom Seoca. Tako su to radili i rade kod razmatranja granice Crne Gore i Turske istočno od Virpazara u predjelu Skadarskog jezera, ili kod nabranjanja sela koja su i koja pripadaju Crmnicima.

Ne umanjujući značaj navedenog toma monografije, ukazao sam, bilo usmeno ili pisano na propuste u nekim materijalima koji su bili pripremljeni kao radne verzije.

O radnim verzijama navedenog trećeg toma monografije, raspravljali su članovi savjeta i redakcije za izradu monografije na zajedničkom sastanku u prisustvu jednog broja obrađivača materijala. Ja sam svoju pažnju zadržao na priložima V. Gojnića, Š. Nikovića, dr Z. Folića i S. Lekića.

Vlado Gojnić u svom radnom materijalu napisao je i, kao primjer naveo, da su Orlandići promijenili prezime u Ivoviće u 15. vijeku. Na raspolaganju je imao knjigu: „Monografija Gornjih Seoca“, iz koje je mogao videti da nije tako kako je napisao. Špiru Nikoviću ukazao sam na netačnosti i izostavljanje nekih bitnih činjenica. Na radni materijal koji je pripremio dr Zvezdan Folić, sam imao primjedbe oko nedefinisanosti prolaza granice sa Turskom kod Seoca i izostavljanja jednog broja bratstvenika koji su poginuli u ratovima 1862. godine, I balkanskom i I svjetskom ratu, jer ih nije naveo sa ostalim stradalim Crmničanima. I Savu Lekiću sam u pisanoj formi dostavio svoje primjedbe i sugestije oko razvoja školstva u Seocima.

Međutim, jedino je Savo Lekić postupio po datim sugestijama, što govori o njegovoj korektnosti i ozbiljnosti kod obrade navedene teme. Ostala tri autora nijesu prihvatili date sugestije, već su ostali pri radnim verzijama koje su ugrađene kao konačan tekst navedenog toma monografije.

Iako nijesam istoričar, mislim da imam pravo da tumačim istorijska dokumenta. U tim dokumentima stoji:

Prezime Orlandić ima preko 120 domaćinstava, a u bratstvu ima oko 160 domaćinstava sa preko 400 žitelja;

I „danas“ je to bratsvo i selo u Crmnici;

Guvernadur Vuko Orlandić Crmničanin, je iz sela Seoca, i to Gornjih, đe uostalom i jedino postoji to bratstvo, i odakle potiču Orlandići ma đe se nalazili;

Crnogorski glavari i mitropolit Visarion Kolinović 1648. godine predlagali su Vuka Orlandića za guvernadura Crne Gore;

Rade Popović, isto Orlandić, iz Gornjih Seoca je koordinirao ustankom 1861/62. na području Krnjica, zajedno sa još tri crmnička kapetana i jednim serdarom;

i konačno, „... Gornja Seoca bila su na ‘crnogorskoj teritoriji’“

---

u vrijeme stare Crne Gore, kako je to Gligor Stanojević konstatovao.

Preko ovih činjenica prešlo se i u navedenim priložima trećeg toma monografije „Crmnica - opšti dio“ i u tekstu uvaženog Sava Lekića u „Matici“. Nadam se, da bar danas nije sporno da su i cijela Seoca (Gornja i Donja), Krnjice, pa i Vučedabići u Crmnici.

L i t e r a t u r a :

„Istorija Crne Gore“, tom 1, knjiga 3.

Vasilije Lukić: „Prečista Krajinska“

Istorijski glasnik 1 – 2 Jugoslovenske zemlje u mletačko-turskim ratovima – Kandijski rat (1645 – 1669).

Savo Marković – Lovorka Čoralić: „Crmničani u mletačkim dokumentima XVII st.“

Radoslav Rotković: „Odakle su došli preci Crnogoraca“

Marko Orlandić: „U vrtlogu“

Borislav Stojović: „Toponimi u barskoj opštini“, „Matica“, br. 45

Savo Lekić: „Škole u Crmnici 1832 – 2002.“

Blažo T. Orlandić: „Monografija Gornjih Seoca“

Vojo Dušanov Orlandić (Iz dokumentacije): „Crnogorski glasnik 1865 – 1870 (1885)“.